

Birleşik Krallık'ın İşçi Partisi Dönemindeki (1997-2010) Avrupa Birliği Politikalarına Yönelik Bir Analiz

Murat DEMİREL¹

Öz

Makale Türü
Araştırma Makalesi

Başvuru Tarihi
09.09.2023

Kabul Tarihi
28.09.2023

DOI
10.53306/klujfeas.1357620

Birleşik Krallık'ın dış politika tercihlerinin daha Avrupa yanlısı mı yoksa ABD yanlısı mı olduğu, eğilimlerinin "Avrupacı" (*Europeanist*) mı yoksa Atlantikçi (*Atlanticist*) kanatta mı yer aldığı hep tartışılan konulardan biri olmuştur. Bu çerçevede, Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği politikaları da başlangıcından itibaren zaman zaman pürüzlü etkileşimlere sahip olsa da, süreklilik arz etmiştir. Bu süreç içerisinde 1997-2010 arasındaki İşçi Partisi iktidarı yıllarına odaklanan bu çalışma bir dönem analizidir. Makalenin temel araştırma sorusu Birleşik Krallık'ın 1997-2010 yıllarında İşçi Partisi iktidarı dönemindeki AB politikasının Atlantikçi ya da Avrupacı açıdan nasıl evrildiğidir. 1997 ile 2010 arasında önce Tony Blair daha sonra Gordon Brown önderliğinde şekillenen AB politikaları hem geleneksel çekinceleri taşımış hem de uzlaşa yakalamanın zor olduğu sektörlerde Avrupa bütünleşmesine yönelik ciddi adımlar atmıştır. Tony Blair'in art arda kazanmış olduğu üç seçim döneminde giderek farklılaşan AB politikaları gözlemlenmiştir. Başlangıçta AB yanlısı bir tutumla başlayıp ekonomik ve parasal birlik, ortak savunma ve güvenlik politikaları gibi alanlarda Avrupa bütünleşmesini destekleyen temel politika, 11 Eylül saldırıları neticesinde konjonktürel kırılmayla belirli bir derecede değişmiştir. Teröre karşı küresel savaş doktrini kapsamında ABD'nin yakın müttefiki olan Birleşik Krallık, 11 Eylül sonrasında Atlantikçi bir yapıyla dış politikadaki eğilimlerini transatlantik bağları yönünde yoğunlaştırmış, Avrupacı yaklaşımdan uzaklaşarak AB bütünleşmesi sürecine daha mesafeli bir tutum sergilemiştir.

Anahtar sözcükler: Birleşik Krallık, Avrupa Birliği, Avrupa bütünleşmesi, Saint-Malo Zirvesi, İşçi Partisi, Tony Blair

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Uluslararası Siyaset Anabilim Dalı, murat.demirel@nevsehir.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7134- 8985.

An Analysis on the Policies of the United Kingdom Towards the European Union During the Labour Party Period (1997-2010)

Murat DEMİREL²

Abstract

It has been always a matter of discussion for the British foreign policy whether it has tended to act pro-European or pro-American, or namely in an Atlanticist or Europeanist tendency. Within this framework, despite the fact that the policies of the United Kingdom towards the European Union have faced occasionally rough interactions, it has reflected a continuity since its inception as well. This study, which focuses on the Labour Party government years between 1997 and 2010, is a period analysis. The main research question of the article is “how have the policies of the UK towards the European Union evolved in terms of Atlanticism and Europeanism during the Labour Party government between 1997 and 2010?”. Between 1997 and 2010, EU policies of the United Kingdom were shaped first by the leadership of Tony Blair and then by the leadership of Gordon Brown, along with both traditional reservations and also with serious steps for the European integration in varying sectors on which it seems hard to arrive at a consensus. Differentiating EU policies have been observed under the three consecutive election periods won by Tony Blair. The foundational EU policy which started first with a pro-EU tendency and supportive of European integration in areas such as economic and monetary union, common defense and security policies changed to a certain extent after September 11 attacks, which constituted a conjectural breaking point. The United Kingdom, which has been a close ally of the United States within the scope of the global war on terror doctrine, intensified its foreign policy tendencies towards transatlantic ties after September 11 and displayed a more distant attitude towards the EU integration process.

Keywords: The United Kingdom, European Union, European integration, Saint-Malo summit, Labour Party, Tony Blair

Article Type

Research Article

Application Date

09.09.2023

Acceptance Date

28.09.2023

DOI

10.53306/klujfeas.1357620

² Assistant Professor, Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of International Relations, murat.demirel@nevsehir.edu.tr, ORCID: 0000-0001- 7134-8985

Giriş

İngiliz dış politikasında Avrupa-şüphencilik deneni AB entegrasyonuna karşı mesafeli bir yaklaşım hep mevcut olmuştur. Diğer yandan bu şüphencilik kimi zaman ABD ile kurulan transatlantik ilişkiler ile de bağdaştırılmış ve Birleşik Krallık'ın Avrupa ya da ABD eksenli hareket edip etmediği aynı çerçevede tartışılmıştır. Kosova Krizi gibi Avrupa'nın kendi kapasite ve yeteneklerinin çözüme yetmediği, ABD'nin desteğine ihtiyaç duyulan dönemlerde bu tartışma alevlenmiş, 2003 Irak Savaşı sonrası dönemde olduğu gibi ABD'nin politikalarının tartışıldığı süreçlerde ise Birleşik Krallık'ın transatlantik bağları yeniden sorgulanmıştır. Tüm bu süreçler, Birleşik Krallık'ın dış politika tercihlerinin daha Avrupa yanlısı mı yoksa ABD yanlısı mı olduğu, ilgili politika eğilimlerinin daha "Avrupacı" (*Europeanist*) mı yoksa daha Atlantikçi (*Atlanticist*) kanatta mı yer aldığını irdelemiştir. (Bkz. McCourt, 2012; Dunne, 2004; Overbeek, 1993).

Bu tartışmaların ana sorunsallarından bir tanesi Birleşik Krallık ile Avrupa Birliği'nin (AB) ilişkileridir. Bu etkileşim ağı zaman zaman pürüzlü süreçler barındırsa da süreklilik arz eden bir nitelikte seyretmiştir. Birleşik Krallık'ın 1973 yılında İrlanda ve Danimarka ile birlikte Avrupa Ekonomik Topluluğuna üye olmasından "BREXIT" olarak adlandırılan süreçle 31 Ocak 2020'da AB'den ayrılmasına kadar geçen süreçte uzlaşmalarla fikir ayrılıkları bir arada yürümüş gözükmektedir. Bir yandan Birleşik Krallık'ın avro para birimine geçmemesi gibi Avrupa entegrasyonu açısından sınırları fikir ayrılıkları mevcutken, diğer yandan ABD'den bağımsız Avrupa savunma ve güvenlik kapasiteleri geliştirme gibi Avrupa entegrasyonunu iddialı bir şekilde güçlendirecek uzlaşma politikalarına Birleşik Krallık'ın önderlik ettiği de görülmüştür. Avrupa entegrasyonu ile süren etkileşimler uluslararası politikadaki gelişmelerden etkilenmiş, İngiliz dış politikasının Avrupalı veya Atlantikçi kimliği kapsamında da tartışılmıştır (Bkz. Niblett, 2007).

Bu çerçevede makale, bir dönem çalışması olup 1997-2010 yılları arasında üç seçimde çoğunluğu kazanarak iktidara gelen İşçi Partisi döneminde Birleşik Krallık'ın AB'ye yönelik yürüttüğü politikaları ele almaktadır. Bu açıdan çalışmanın temel araştırma sorusu "Birleşik Krallık'ın 1997 ile 2010 yılları arasındaki İşçi Partisi iktidarı döneminde AB'ye yönelik politikaları Avrupalı – Atlantikçi kimlik tartışması temelinde nasıl evrilmiştir?" şeklindedir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde ilgili çalışma üst üste üç seçim kazanan Tony Blair'in ve kendisinin istifasından sonra göreve devam eden Gordon Brown'un Başbakanlık dönemlerini değerlendirmeye almış ve bu süreçte İşçi Partisi'nin AB'ye yönelik temel politika eğilimleri hakkında çözümler yapmıştır. Çalışma, Blair'in ilk dönemindeki Avrupa bütünleşmesi konusunda sağladığı ivmenin, özellikle 11 Eylül sonrasında konjonktürün hızla değişmesi neticesinde transatlantik ilişkiler ağına daha fazla ağırlığını vererek Atlantikçi bir yapıya büründüğünü, AB bütünleşmesine yönelik gevşeyen ve Avrupalı yaklaşıma daha mesafeli bir sürece dönüştüğünü savunmaktadır.

Bu kapsamda makale öncelikle Tony Blair hükümetlerinin temel politikaları hakkında, AB politikaları çerçevesinde bir değerlendirme sunmaktadır. Akabinde 1997'de başlayıp 2007'de Blair'in istifa ettiği üç seçim zaferini içeren dönemde mihenk taşı olarak görülebilecek Saint-Malo Zirvesine ve 11 Eylül olaylarına odaklanarak ilgili süreçlerin Birleşik Krallık'ın AB politikalarına yansımalarını analiz etmektedir. Makalenin son bölümünde ise 2007 yılında

başbakanlık koltuğuna oturan Gordon Brown'un devam ettirdiği İşçi Partisi iktidarındaki AB'ye yönelik temel politikalar genel hatlarıyla açıklanmıştır. Sonuç kısmında ise makalenin temel bulguları eşliğinde değerlendirmeler sunulmuştur.

1. Avrupalı-Atlantik Eksende Birleşik Krallık'ın Dış Politikası: Genel Bir Değerlendirme

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa entegrasyonu gelişirken, Birleşik Krallık siyasetinde bu ilerlemeye karşı şüpheli bir yaklaşım hep var olmuştur. 1950'lerde İngiliz karar vericiler, aslen Avrupa'da işbirliğine karşı olmasalar da Avrupalı bir anlayışla kararları vermektense esas olanın İngiltere'nin ekonomik ve siyasi çıkarlarını küresel bir seviyede Avustralya ve Yeni Zelanda gibi eski kolonileriyle birlikte, bu özel bağları koruyarak küresel bir güç refleksiyle sürdürmeyi tercih etmişlerdir. Bu Avrupa şüpheliğinin altındaki temel sebep ise, verilecek kararlarda son sözü Avrupa düzeyindeki kurumların değil, İngiliz Hükümetinin söylemesi gerektiğine dair olan inançları olmuştur (Rees, 2010, s. 615). Birleşik Krallık'taki Avrupa-şüphelileri, ülkenin çıkarlarının bölgesel değil küresel olduğunu vurgulamış ve bu kapsamda bölgesel kalan "Avrupa" angajmanını, ülkenin küresel kaderine ulaşmasını engelleyen kısıtlayıcı bir engel olarak görmüştür (Daddow, 2012, s. 4). Bu kapsamda Birleşik Krallık'ın "Avrupalı" olarak tanımlanabilecek kimliğe daha mesafeli bir yapıyla dış politikasını yürüttüğü ifade edilebilir. Diğer yandan, Soğuk Savaş'ta Batı dünyasının önde gelen bir aktörü olarak NATO üyesi olan Birleşik Krallık'ın güvenlik ve dış politikasının çift kutuplu sistemin doğası gereği ABD eksenindeki bir eğilimle şekillenmiştir. Bu çerçevede NATO ittifakı, Atlantik birliği fikri ile Avrupa entegrasyonu arasında seçim yapmak zorunda kalmanın kutuplaştırıcı etkisinden koruyucu bir tesir yaparak Avrupa-Amerika ilişkilerini geliştirmeye çalışmıştır (Williams & Jones, 2001, s.49).

Soğuk Savaşın sona ermesiyle ortaya çıkan yeni dünya düzeni ise Avrupalı-Atlantikçi denklemdeki zıtlıkları daha fazla ortaya çıkaran gelişmelere sahne olmuş, Birleşik Krallık'ın AB entegrasyonuna yönelik politikalarını karmaşıklaştıran bir yapıya büründürmüştür. 1990'ların başında Overbeek, Soğuk Savaşın bitimiyle şekillenen yeni dünya düzeninde Birleşik Krallık'ın Körfez Savaşıyla birlikte ABD ile birlikte hareket ederek Anglo-Amerikan işbirliğini üst seviyeye taşıdığını, ancak bir yandan da yükselen güç Almanya ile birlikte Avrupa yapıları içerisinde hareket etmesi gerektiğini yazmıştır (Overbeek, 1993, s. 130). İlerleyen süreçlerde Niblett'e göre önemli dış politika konularında bir Anglo-ABD görüşü veya transatlantik uzlaşma geliştirmeye çalışmanın giderek daha da zorlaştığını vurgulamıştır. Bu çerçevede, Birleşik Krallık'ın bir dizi önemli alanda öncelikle Avrupalı kilit ortaklarıyla en iyi opsiyonlar konusunda ortak bir pozisyon geliştirmesinin, daha sonra bu durumu ABD ile olan transatlantik ilişkisinde müzakere etmeye çalışmasının daha anlamlı ve kolay gözüktüğünü belirtmiştir (Niblett, 2007, s. 641).

Soğuk Savaşın hemen sonrasında Körfez Savaşıyla daha Atlantikçi bir yapıda şekillenen Birleşik Krallık dış politikasında en önemli kırılmalardan bir tanesinin Blair dönemine rastlayan 11 Eylül süreci olmuştur. Tim Dunne'a göre, 1938 Münih ve 1956 Süveyş süreçlerinden sonra Blair Hükümetinin 11 Eylül sonrasında ABD'ye vermiş olduğu destek, İngiliz dış politikası açısından belirleyici olan temel süreçlerden birini teşkil etmiştir. Blair'in, kendi partisinden

139 milletvekilinin itirazı, ilgili BM Güvenlik Konseyi kararının olmamasına rağmen 46.000 İngiliz askerini ABD politikalarına destek olmak için yollamasının ardında 11 Eylül sonrasındaki İngiliz güvenlik politikalarını şekillendiren “Atlantikçi” kimliğinin etkisi olmuştur (Dunne, 2004, s. 893-894). Ancak bu Atlantikçi yapının ilerleyen süreçte sorgulandığına da altı çizilmiştir. Robin Niblett, 2007 yılında yazmış olduğu makalesinde Birleşik Krallık ile ABD Arasında her ne kadar ortak endişeler ve köklü bir altyapıya sahip danışma ve işbirliği mekanizmalarından söz edilse de, özellikle 11 Eylül 2001'den sonra günümüzün tehditlerinin temel kaynakları ve onlara karşı verilebilecek en iyi karşılıklar konusunda ABD karar vericileri ile İngiliz mevkidaşlarının farklı düşündüğünün altını çizmiştir (Niblett, 2007, s. 627). Yine de, Niblett'e göre 11 Eylül sonrasında Irak ve Afganistan tecrübeleri ABD'nin, Avrupalı partnerlerinin desteğine ihtiyaç duyduğunu belirginleştirmiştir. Diğer yandan da, Irak Savaşında ABD'nin tezlerine karşı çıkan ve tek taraflı politikalarını eleştiren Avrupalı liderlerin de, ABD'yi karşılama olarak bir “Avrupa” inşasının olanaklı olmadığını fark ettiklerini vurgulamıştır (Niblett, 2007, s. 634).

Genel olarak değerlendirildiğinde, bahsi geçen süreçlerde de olduğu üzere, Birleşik Krallık'ın dış politikasında Atlantikçi ve Avrupalı kanatlar arasında yoğunlaşma, uluslararası sistemin bağlamsal etkileri altında siyasal iktidarların tercihleriyle şekillenmiştir. Bu siyasal tercihlerin en çok tartışıldığı dönemlerden bir tanesi hiç kuşkusuz, Avrupa entegrasyonuna daha yakın politikalar izleme söylemleriyle iktidara gelen daha sonra yaşanan 11 Eylül süreciyle kendisine daha Atlantikçi kanatta yer edinen Tony Blair dönemi olmuştur.

2. Tony Blair'in Başbakanlığı Döneminde (1997-2007) Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği Politikaları

1997 seçimlerinin ardından Birleşik Krallık'ta Tony Blair liderliğindeki İşçi Partisi iktidara gelmiştir. İşçi Partisi'nin Avam Kamarasında 179 koltuk sahibi olarak çoğunluğu elde etmesi, İşçi Partisi'nin tarihindeki en büyük çoğunluğa ulaşmasını sağlamış, ayrıca bu sayı 1935'ten ilgili tarihe kadar herhangi bir partinin aldığı en büyük çoğunluk olmuştur. İktidara geldiğinde hükümetin Maastricht Antlaşması'nın Sosyal Bölümünü imzalaması, Kuzey İrlanda Sorununda İrlanda Adasının bir bütün olarak ulus-devlete dönüşmesini isteyen çoğunluğu Katolik 'Cumhuriyetçiler' ile İngiltere'ye olan egemenlik bağının sürmesini isteyen çoğunluğu Protestan 'Birlikçiler' arasında barışın sağlanması adına girişimlerde bulunması ve akabinde bu girişimlerin 1998'de Belfast Anlaşması (Hayırlı Cuma Anlaşması) ile neticelenmesi, Kosova ve Sierra Leone'a barış için sunulan katkılar öne çıkan politikalar olarak gözükmektedir (Gallagher, 2023).

2001 yılında gerçekleşen seçimlerde Tony Blair liderliğindeki İşçi Partisi, 167 koltukla yeniden seçilmiş ve iktidarına devam etmiştir. 11 Eylül 2001 tarihindeki terör saldırıları hükümetin bundan sonraki politikalarını temelden etkilemiş ve saldırıyı gerçekleştiren El Kaideli teröristleri kolladığı söylenen Taliban rejimini sonlandırmak için kurulan uluslararası koalisyonda ABD'nin yanındaki en aktif müttefik olarak yerini almıştır. 2003 yılında da benzer şekilde Irak'ın işgali söz konusu olduğunda İşçi Partisi içerisinde ve İngiliz kamuoyundaki muhalefete rağmen Blair liderliğindeki hükümet, dönemin ABD Başkanı G. W. Bush'un ilan ettiği “Teröre Karşı Küresel Savaş” kapsamında ABD'ye kuvvetli destek vermiştir. İlerleyen

süreçte, Irak'ın işgalinin bir nedeni olarak gösterilen kitle imha silahlarının Irak'ta bulunamaması Tony Blair'in ağır şekilde eleştirilmesine yol açmıştır (Gallagher, 2023; Pylas, 2020).

Daddow, Blair'in, Birleşik Krallık'ın ulusal kimliğini Avrupalı bir yönde modernleştirme yönünde bir politikası bulunmasına rağmen, on yıl önce Margaret Thatcher tarafından popülerleştirilen Avrupa-şüpheli geleneğinden gelen anlayışları altüst etmek yerine geleneksel İngiliz Avrupa-şüpheliğinin temel argümanlarını yeniden işlediğini savunmuştur (Bkz. Daddow, 2013). Genel olarak değerlendirildiğinde AB bütünleşmesine destek sözüyle iktidara gelen Blair Hükümeti konjonktürdeki değişimlerle "Terörizme Karşı Küresel Savaş" çerçevesinde ABD ile ortak hareket eden bir yapıya bürünmüş, bu durum da AB ile ilişkileri de dahil olmak üzere diğer tüm aktörlerle olan dış politikasını yeniden şekillendirmiştir.

2.1.1997-2007 Arasında Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği Politikalarındaki Temel Meseleler

Kıta Avrupası ile ilişkiler, bütünleşme girişimlerinin başladığı tarihten bu yana İşçi Partisi içinde bölünmelere ve farklı görüşlere yol açmıştır. Smith'e göre, 1997 seçimleri neticesinde iktidarı Muhafazakâr Parti'den devralan İşçi Partisi lideri Tony Blair, Edward Heath'den bu yana en Avrupa yanlısı ve entegrasyon destekçisi başbakan olarak görülmektedir (Smith, 2005, s. 707). Ancak Blair, her ne kadar Avrupa yanlısı ve bütünleşmeden yana genel bir tutuma sahip olsa da, kendi döneminde Avrupa bütünleşmesine dair Birleşik Krallık'ın egemenlik kaybı konusundaki hassasiyetlerini gözlemiştir. Blair başbakanlığındaki Birleşik Krallık, daha öncesinde olduğu gibi Brüksel merkezli karar alma mekanizmalarına yetki devri konusundaki muhalefeti genel olarak sürdürmüştür (Mölder, 2018, s. 156).

Ebru Canan-Sokullu, Bulmer'e dayandırdığı görüşleriyle bu dönemi şu şekilde tasvir etmiştir:

İşçi Partisi'nin AB ile ilişkiler konusunda yaklaşımı iki eksenliydi. Blair Federal Avrupa fikrine karşı çıkarken üye devletlerin tek başlarına başaramayacağı pek çok siyasi sorunu AB vasıtasıyla başarabildiklerini de dile getirdi. İkinci olarak, özellikle Blair hükümeti AB'yi bir tehditten çok fırsat olarak kabul ediyordu, özellikle İngiltere'nin lideri olacağı bir AB planını. Dışişleri Bakanı Robin Cook, Blair'in "yapıcı etkileşim" ("*constructivist engagement*") yaklaşımı ile Major'ın çatışmacı tutumunun terk edildiğini dile getiriyordu. "Yeni İşçi Partisi, Yeni Britanya" sloganıyla Blair'in taahhütleri öncelikli olarak tek para birimine dâhil olmak ve ikinci olarak da AB'nin İngiltere'nin öncülüğünde yeniden şekillendirileceği idi. (Bulmer, 2000, s. 243-244; Bulmer, 2001, s. 673 aktaran Canan Sokullu, 2017, s. 19).

Avrupa'yı bir düşman olarak değil, bir dost olarak gören Blair, Birleşik Krallık'ın çıkarları en iyi şekilde AB'nin kilit aktörleri ile birlikte çalışma ile sağlanabileceğini düşünüyordu. Bu çerçevede Birleşik Krallık'ın, Avrupa ile ABD arasında bir köprü işlevi görmesi görüşündeydi. (Bache and Jordan, 2006, s. 8). Blair ülkesine Avrupa ile ABD arasında bir köprü rolü biçmekle birlikte, Birleşik Krallık'ın Avrupa'da öncü bir ortak olduğunu da vurgulamıştır. Buna karşın daha önceki iktidarlar dönemlerinde olduğu gibi Blair hükümeti de AB'nin süper bir devlet ya da federal bir devlet olmasına değil, aksine hükümetler arası düzeyde sağlanacak iş birliği

kapsamında AB'nin bir süper güç olmasına destek vereceklerini söylemiştir (Smith, 2005, s. 712).

Blair'in politikasının temel bileşenleri, ABD ile yakın ilişkilerin devam ettirilmesi, çok taraflı bir uluslararası düzenin işlevsel hale getirilmesi; ülkesinin Avrupa meselelerinde ve uluslararası politikada daha etkin ve pozitif bir rol oynaması ve Birleşik Krallık'ın bağımsız temel bir aktör ve güç olarak ortaya çıkması şeklinde özetlenebilir. Blair başkanlığında Birleşik Krallık bir yanda ABD ile yakın ve özel ilişkiler geliştirip transatlantik ittifakını güçlendirme stratejisi izlerken diğer yanda da AB'nin uluslararası politikadaki etkinliğine yapıcı katkı sağlamayı hedeflemiştir. Bununla birlikte Birleşik Krallık, AB bünyesindeki politikaların üye devletler arasında sağlanacak uzlaşılı ile belirlenmesi yönündeki tercihini de güçlü şekilde göstermiştir. Örneğin Maastricht Antlaşması ile kurulan Ortak Dış ve Güvenlik Politikası alanında üye devletlerin dış ve güvenlik politikalarının Avrupalılaşmasına direnmiştir. Oliver ve Allen'in ifadeleriyle, Birleşik Krallık'ın İşçi Partisi iktidarındaki AB politikasının, bir yanda AB'yi bir dış politika platformu olarak kullanma arayışının, diğer yanda ise Birleşik Krallık'ın diğer ikili ve çok taraflı ilişkileri üzerinde AB tarafından empoze edilecek sınırlandırmaları kabul etmemenin birlikte seyrettiği bir belirsizlikle karakterize olduğu ifade edilebilir (Oliver and Allen, 2006, s. 197-200).

Blair iktidara geldikten sonra, John Major döneminde dışında kalınan Sosyal Bölümün 1997'de imzalanan Amsterdam Antlaşması'na eklenmesi konusunda parlamento çoğunluğunu sağlamıştır. Blair, parlamentoda sahip olduğu çoğunluk ve partisi içindeki AB karşıtı gurubun azınlıkta olması nedenleriyle hükümetinin AB politikalarının şekillendirilmesi noktasında parti içi sınırlılıklarla daha az karşı karşıyaydı. Buna rağmen, Blair hükümetleri Avrupa bütünleşmesine dair Birleşik Krallık politikalarını karakterize eden geleneksel çekincelerini sürdürmüştür. Bu minvalde, Ekonomik ve Parasal Birliğin dışında kalmış, yine aynı şekilde sınır ve göçmen kontrolü gibi konu başlıklarında da AB'de sağlanan uzlaşılı içinde yer almamıştır. AB Anayasasına ilişkin tartışma ve müzakerelerde ise vergi, dış politika ve savunma ile yine sınır kontrollerine ilişkin alanlarda "bağımsız egemenlik hakkı" üzerine ısrarla vurgu yapmış, bu alanlarda AB tarafından kendisine dayatılacak ulus-üstü koşulları kabul etmeyeceğini dile getirmiştir. Sonuç olarak, AB'ye karşı şüpheli olan kamuoyunun, avronun İngiliz para birimi sterlinden daha zayıf olduğunu ve Birleşik Krallık'ın kıta Avrupası'na oranla jeopolitik ve ekonomik açıdan daha farklı olduğunu vurgulaması Blair'ı AB'ye yönelik politikalar yürütürken sınırlandıran hususlar olmuştur (Piper, 2005, s. 261-263).

Başbakan Blair AB politikaları ve süreçlerine ilişkin Birleşik Krallık'ın geleneksel çekincelerini sürdürmekle birlikte, AB'ye karşı negatif söylemlerden vazgeçmiş, daha pozitif ve yapıcı bir yaklaşım geliştirmiştir. AB'nin başat aktörleri ile uzlaşılı konusunda istekli olan Blair, Avrupa bütünleşmesi sürecinde daha aktif bir rol alma girişiminde bulunmuştur (Schweiger, 2007, s. 38-39; Bulmer, 2008, s. 4-5).

Blair daha önceki hükümetlerde olanın aksine kendi partisi içinden AB yanlısı yaklaşımına dair önemli bir muhalefetle karşılaşmamıştır. Blair bu nedenle bir önceki iktidar partisi olan Muhafazakâr Parti'nin AB konusunda olumsuz yaklaşım sergilediği politikalara ilişkin değişikliklere gidebilme imkânı bulmuştur. Sosyal Bölümün imzalanıp parlamentoda onaylanması ile nitelikli oy çoğunluğu ile karar alınacak politika başlıklarının genişletilmesinin

kabul edilmesi bunlara örnek olarak verilebilir. Bununla birlikte, Blair hükümetleri, Birleşik Krallık'ın ulusal çıkarlarını savunma konusundaki hassasiyetlerini sürdürmüş ve daha derin bir bütünleşmeye karşı şüpheci yaklaşımdan vazgeçmemiştir. Blair bu bağlamda, ülkesinin sınır kontrolleri üzerindeki egemenlik haklarından taviz vermemiş, vergi, sosyal güvenlik, dış politika, savunma ve güvenlik alanlarında oy birliği ile karar alınması konusundaki geleneksel direncini devam ettirmiştir. Birleşik Krallık'ın ortak para birimi avroya katılım konusunda da isteksiz olduğu gözlenmiştir (Schweiger, 2007, s. 39-40). Blair döneminde AB ile ilişkilerde ülkenin milli menfaatleri öncelik olmaya devam etmiş ancak daha önceki dönemlerden farklı olarak, egemenlik yetkilerinin belirli alanlarda devri meselesinin her koşulda ülkenin ulusal çıkarları ile çatışmayabileceği hususu genel kabul görmeye başlamıştır (Schweiger, 2007, s. 41).

Blair döneminin önemli gelişmelerinden birisi de AB Anayasası hazırlanmasına yönelik girişimler olmuştur. 2002'den itibaren AB için bir anayasa hazırlanmasına yönelik çalışmalar hız kazanmıştır. Genişleme süreçlerinde yeni AB üyesi olan devletler, düzenlenen hükümetler arası konferanslarda anayasaya dair görüşlerini dile getirme fırsatı bulmuşlardır. Birleşik Krallık İşçi Partisi anayasa müzakerelerinde hükümetler arası bir yaklaşım benimsemiştir. Bu kapsamda hükümet; vergi, dış politika, sosyal güvenlik ve savunma gibi konu başlıkları Birleşik Krallık'ın kendisini bağlayacak ulus-üstü düzenlemeleri hiçbir koşulda etmeyeceği kırmızı çizgileri olarak ilan etmiştir. Zira bu alanlar Birleşik Krallık'ın ulusal egemenlik yetkilerini AB ortak kurumlarına kesinlikle devretmek istemediği konu başlıklarıdır. AB anayasa metninin son hali Birleşik Krallık'taki çoğu kimse tarafından bir başarı ve zafer olarak görülürken, Avrupa karşıtı ve şüpheci İngiliz basını ile muhalefette yer alan Muhafazakar Parti taslak metni Birleşik Krallık'ın ulusal egemenliğini zayıflatacak federalist bir belge olarak değerlendirmiştir. (Smith, 2005, s. 717-718).

Blair hükümetinin Dışişleri Bakanı Robin Cook, Birleşik Krallık'ın AB politikasının bir muhalefet yerine "yapıcı ortaklık ruhuna" dayanacağını belirtmiştir Blair daha Avrupa ve bütünleşme yanlısı bir görüntü sergilemesine rağmen, daha ileri bir entegrasyona mesafeli olmak bakımından geleneksel İngiliz istisnacılığını gösteren bir yaklaşıma sahip olmuştur. Blair, Birleşik Krallık'ın Avrupa ile ABD ve Doğu ile Batı arasında köprü olabileceğine dair bir yaklaşımı benimserken, bu noktada Avrupa'nın güvenlik ihtiyaçlarından dolayı ABD ile sürdürülen yakın ittifak ilişkisinin önemine her fırsatta değinmiştir (Mölder, 2018, s. 157-158).

Blair güçlü bir Avrupa yanlısı siyasetçi olmasına ve ülkesinin daha ileri derecede AB'ye entegrasyonunu savunmasına rağmen, ülkesi ile ABD arasındaki özel ve yakın ilişkilere verdiği önem nedeniyle AB'deki derin bütünleşme yanlıları ile sorunlar yaşamıştır. Birleşik Krallık'ın AB çerçevesindeki bazı politika alanlarının dışında kalmak şeklinde tezahür eden kendisine has ayrıcalıklı konumu bir bakıma Avrupa yanlısı bir lider olarak Blair'ın Avrupa bütünleşmesinde oynayabileceği potansiyel rolü de ciddi manada sınırlandırmıştır. Birleşik Krallık tek para biriminin ve serbest dolaşım alanının dışında kalarak, dış politikada Atlantikçi bir yön izleyerek ABD'nin Irak işgaline destek vermek suretiyle Almanya ve Fransa'dan farklı bir yol izlemiştir. Avrupa'ya ve AB'ye yönelik eleştirel söylemleri azaltmasına rağmen Blair'ın bir ada ülkesi olarak Birleşik Krallık'ın geleneksel istisnacılığını ön plana çıkararak bir tutum takındığı görülmektedir (Mölder, 2018, s. 158).

Başbakanlık koltuğuna oturduktan kısa bir süre sonra Amsterdam Antlaşması'nı imzalaması ve John Major döneminde Maastricht Antlaşması'nın bir bölümü olan Sosyal Bölümün parlamentoda onaylanmasını sağlaması gibi adımlar Blair'in Avrupa yanlısı bir politikacı olduğuna dair düşünceleri güçlendirmiştir. Bununla birlikte Blair'in Avrupa yanlısı yaklaşımı bazı iç ve dış faktörlerin etkisiyle zayıflamıştır. Başbakanlığının ilk dönemi olan 1997- 2001 yıllarında Avrupa karşıtı basın ve kamuoyunun etkisinin İşçi Partisi içindeki Avrupa karşıtı muhaliflerle de birleşmesi sonucu, Blair'in Avrupa yanlısı hareket etme konusunda çok da istekli olmadığı yönünde eleştirilere neden olmuştur. Blair'in başbakanlığının ikinci döneminde ise, 11 Eylül terör saldırıları sonrasında ABD Başkanı Bush'un teröre karşı küresel savaş söylemi altında izlediği uluslararası terörizmle mücadele politikalarına destek vermesi, onun Atlantikçi bir dış politikaya bağlılığını göstermiş ve bu durum da Blair'in Avrupa ve bütünleşme yanlısı yaklaşımına dair şüphelerin iyice artmasına neden olmuştur. Sonuç olarak, Blair'in görünüm olarak ilk döneminin Avrupalı, ikinci döneminin ise Atlantikçi olduğu ifade edilebilir (Smith, 2005, s. 703).

Smith'e göre Blair ilk döneminde oldukça aktif bir Avrupa yanlısı politika izlemiş ve ülkesinin AB nezdindeki bağlantılarını artırmıştır. Bu duruma imkân sağlayan gelişmelere örnek olarak; Fransa ve Birleşik Krallık öncülüğünde ortaya konan St. Malo Deklarasyonu, Lizbon süreci ve Birleşik Krallık'ın Avrupa genişlemesini destekleyen tutumu verilebilir. İşçi Partisi iktidarının ikinci döneminde ise ağırlıklı olarak uluslararası alanda meydana gelen önemli gelişmeler Blair'in yaklaşımlarını şekillendirmiştir. Bu noktada 11 Eylül 2001'de ABD'ye yönelik gerçekleştirilen terör saldırıları bir kırılmayı teşkil etmiştir (Smith, 2005, s. 704).

2.2. Saint-Malo Zirvesi'nin Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği Politikalarına Yansımaları

Genel olarak değerlendirildiğinde Blair'in, AB'nin daha tutarlı, etkili ve askeri açıdan yetenekli bir dış ve güvenlik politikası geliştirmesine yardım ettiği iddia edebilir (Daddow, 2013, s. 15). Bu kapsamda, İşçi Partisi'nin AB nezdinde öncüsü olduğu ilk girişim savunma ve güvenlik alanında ortaya çıkmıştır. Birleşik Krallık ve Fransa'nın öncüsü oldukları 1998 St. Malo Deklarasyonu AB'nin güvenlik ve savunma alanlarında Atlantik ittifakı içinde bir Avrupa boyutuna ihtiyacı olduğu gerçeğinden hareket ederek ilan edilmiştir. Bu yapının NATO'nun yerine geçmesi söz konusu olmayacak ve NATO'yu tamamlayıcı bir girişim olarak işlev görecek. St. Malo Deklarasyonu, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP) bünyesinde oluşturulan Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP) çerçevesinde yapılandırılacak bir Acil Müdahale Gücü (*Rapid Reaction Force*) kurulmasını öngörmekteydi. Bu yapı ile 1990'lı yıllarda Balkanlar'da yaşanan savaş ve çatışmaların AB adına ortaya çıkardığı "yetenekler-beklentiler boşluğu"nun (*capabilities-expectations gap*) üstesinden gelinmesi hedeflenmişti (Oliver and Allen, 2006, s. 193).

Diğer bir ifadeyle, Blair'in AB bünyesinde ortak savunma ve güvenlik politikalarının geliştirilmesi konusundaki geleneksel Birleşik Krallık isteksizliğine bir son vermek istemesi ve AB çatısı altında ortak dış ve güvenlik politikasının daha ileri seviyelere taşınmasının gerekli olduğuna dair inancı AB çatısı altında bir Acil Müdahale Gücü'nün oluşturulmasını hedefleyen 1998 St. Malo Deklarasyonu'nun ilan edilmesinde Birleşik Krallık'ın öncü aktör olması ile sonuçlanmıştır. "Acil Müdahale Gücü" NATO'nun müdahil olmak istemediği alanlarda AB'nin NATO'dan bağımsız askeri operasyonlar yürütmesine imkân sağlayacaktı. 1990'lı yıllarda

Balkanlarda yaşanan gelişmeler; Avrupalılara, ABD desteği olmaksızın yakın coğrafyalardaki sorunlara askeri olarak müdahalede bulunma kapasitesinin olmadığını göstermiştir. AB'den beklentiler ile AB'nin kapasitesi arasında var olan bu boşluğun açık bir şekilde ortaya çıkması, Birleşik Krallık'ın savunma ve güvenlik alanlarında entegrasyona dair endişelerini rafa kaldırmasına neden olmuştur (Schweiger, 2007, s. 40).

Aslında St. Malo zirvesinde olgunlaşan bu kararların altında Maastricht Antlaşmasına uzanan bir süreç yatmaktadır. Maastricht Antlaşması'nın imzalanmasını ardından üye devletler arasında AB'nin savunma ve güvenliğine dair politikalarının nasıl şekilleneceğine dair farklı görüşlerin ortaya çıktığı görülmüştür. Bazı ülkeler savunma ve güvenlik alanlarının stratejik konu başlıkları olarak AB'nin bütünleşme gündemine dahil edilmesi gerektiğini savunurlarken, diğer bazı devletler de savunma ve güvenliğin Birlik dışında bırakılarak ağırlıklı olarak NATO kapsamında ele alınması gerektiği yönünde tutum benimsemişlerdir. ABD ile yakın iş birliğini ve transatlantik ittifakını önceleyen İtalya ve İspanya gibi ülkelerin içinde bulunduğu bir grup ülke "Atlantikçi kanat" olarak nitelendirilmiştir. 1990'lı yılların ilk yarısında AB'nin koordineli bir savunma politikası geliştirmesine yönelik Alman-Fransız girişimlerine karşı çıkan Birleşik Krallık, Balkanlarda yaşanan savaş ve çatışmanın AB'nin askeri alandaki yetersizliklerini açığa çıkarması ile birlikte bu muhalif tutumunu değiştirmiş ve Fransa ile bir ortak deklarasyona imza atmıştır. 1998 St. Malo Deklarasyonu, Birleşik Krallık ile Fransa'nın AB'nin NATO'dan ayrı olarak askeri operasyonlar yürütebilme kapasitesini inşa etmek amacıyla ilan edilmiştir. Bu deklarasyon Birleşik Krallık ve Fransa'nın AB'nin uluslararası krizlere yanıt verme yeteneklerinin geliştirilmesi yönündeki ihtiyacın farkına vardıklarını göstermiştir (Mölder, 2018, s. 160). Smith'in ifadesiyle St. Malo, Birleşik Krallık'ın güvenlik ve savunma alanlarında Avrupa bütünleşmesine dair yaklaşımındaki temel bir değişikliği simgelemektedir. Birleşik Krallık bu şekilde Avrupa'nın savunma ve güvenliğine dair kilit bir girişimin öncüsü olmaktadır (Smith, 2005, s. 710).

Blair başbakanlığının ilk döneminde AB seviyesinde birtakım yeni girişimlerin öncüsü olmuş ve ülkesini bir önceki Başbakan John Major'ın söyleminde olduğu üzere Avrupa'nın kalbine taşıma noktasında epey yol kat etmiştir. Hatta Birleşik Krallık için kullanılan isteksiz, gönülsüz ve uyumsuz gibi nitelendirmelere dayalı imajı ters yönde etkilemiştir. Blair'ın AB bünyesinde kurulacak bir "Acil Müdahale Gücü"nü (Rapid Reaction Force) NATO'yu zavıflatmayacak bir yapılanma olduğu konusunda ABD Başkanı Clinton'ı ikna etmesi de, Blair'ın ülkesinin Avrupa ile ABD arasında bir köprü görevi olabileceği öngörüsünü güçlendiren bir gelişme olarak değerlendirilmiştir (Smith, 2005, s. 721).

2.3. 11 Eylül Olaylarının Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği Politikalarına Yansımaları

11 Eylül süreci, uluslararası sistemde Birleşik Krallık'ın ABD'nin en yakın ortağı olarak öne çıktığı bir dönemi başlatmıştır. Saldırıları sonrasında başlatılan "teröre karşı küresel savaş" esnasında ABD'nin önce Afganistan'da daha sonra 2003 yılında Irak'ta başlattığı operasyonları yürüten koalisyonlarda ABD'nin yanında koşulsuz destek sağlayan en yakın müttefiği Birleşik Krallık olmuştur. Önce Afganistan'da erken dönemde sahada bizzat Taliban güçleriyle mücadele eden, daha sonrasında uluslararası meşruiyeti sorunlu olan Irak operasyonunda da en fazla sayıda askeri göndererek ABD'ye en fazla katkıyı sunan devlet olmuştur. 2005 yılında Londra'daki terör saldırıları Birleşik Krallık'ın ABD'yle birlikte ortak

tehdit algılarını güçlendirmiş ve müttefikliği pekiştirmiştir. Bu kapsamda 11 Eylül ile başlayan süreçte Birleşik Krallık'ın dış politika kararlarında daha Atlantikçi bir zeminde ilerlediği ifade edilebilir.

11 Eylül 2001'de ABD'de seyir halindeki dört uçak 19 El-Kaide bağlantılı terörist tarafından ele geçirildi ve çeşitli hedeflere yönlendirilerek düşürüldü. ABD tarihindeki en ölümcül terör saldırısı niteliğindeki bu olayda iki uçak New York'taki Dünya Ticaret Örgütü'nün binasını, bir tanesi Washington'da Pentagon'u hedef alarak düşürülürken bir tanesi de Pensilvanya'da bir araziye düştü. Saldırıda, New York'ta 2.750, Pentagon'da 184 ve Pensilvanya'da 40 kişi hayatını kaybetti (Bergen, 2023). Saldırıdan sonra ABD hükümeti, "Teröre karşı küresel savaş" ilan ederken, tüm devletleri de desteğe çağırırdı. Bu kapsamda 11 Eylül saldırılarını gerçekleştirdiği düşünülen teröristlerin Afganistan'da barındığı ve Taliban rejimi tarafından kollandığı düşüncesiyle Afganistan'a yönelik hızlı bir operasyon planlandı. 26 Eylül 2001 tarihinde Afganistan'a giriş yapan CIA görevlileri, Taliban'ı devirmek için operasyona başladılar. Kısa süre sonra bu operasyona ABD ve İngiliz özel kuvvetleri de katıldı. Operasyon kapsamında Taliban karşıtı Afganlara silah, teçhizat ve danışmanlık sağladılar. Ayrıca, 7 Ekim 2001 tarihinde ABD ve İngiliz savaş uçakları Taliban hedeflerini vurdular. İlerleyen süreçte, muhaliflerin desteğiyle Taliban rejimi devrildi ve Hamid Karzai liderliğinde yeni bir yönetim oluşturuldu. Tüm bu süreçte Birleşik Krallık'ın ABD'ye tam destek sunduğu ve sahada bilfiil ABD ile birlikte hareket ettiği görülmüştür (Witte, 2023).

ABD, Afganistan'dan sonra Irak'ı da terör karşı küresel savaş politikası kapsamında bir tehdit olarak nitelendirdi. Bush yönetimine göre Irak kitle imha silahları barındıyordu ve 11 Eylül saldırılarının faileri olan El Kaide'yi de içeren terör gruplarına destek veriyordu. Irak'ın silahsızlandırılması ve kitle imha silahlarına sahip olup olmadığının açıklığa kavuşturulmasını uluslararası politikanın gündemine getirdi. 8 Kasım 2002'de kabul edilen 1441 sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararı, Irak'ın silahların teftişini yapacak müfettişleri geri kabul etmesini ve önceki tüm kararlara uymasını talep ediyordu. 2003'ün başlarında Başkan Bush ve Birleşik Krallık Başbakanı Tony Blair, Irak'ın aslında BM denetimlerini engellemeye devam ettiğini ve hâlâ yasaklı silahları elinde tuttuğunu açıkladılar ve kısa bir süre sonra başını ABD'nin çektiği, Birleşik Krallık'ın en büyük desteği verdiği bir koalisyonla 20 Mart 2003'te Irak'ı işgal sürecini başlattılar (Britannica, 2023). Tüm bu süreçlerde ABD'nin yanında en yakın ortağı ve sahadaki müttefiki olarak Birleşik Krallık'ın bulunduğu söylenebilir.

11 Eylül 2001'de ABD'ye karşı gerçekleştirilen bu terör saldırılarının uluslararası ilişkilerde bir dönüm noktası olmasının yanı sıra hem AB içinde farklı yaklaşımların ortaya çıkmasına neden olmuş hem de Birleşik Krallık'ın AB içindeki konumunu önemli derecede etkilemiştir. Başkan Bush'un 'teröre karşı küresel savaş' ilanı ile birlikte Birleşik Krallık ABD'yi siyasi, diplomatik ve askeri olarak desteklemiştir. Birleşik Krallık bu politikasıyla AB içinde yalnız kalmamış, Atlantikçi olarak adlandırılan İspanya ve İtalya gibi ülkeler de uluslararası terörizmle mücadelede ABD'yi aynı şekilde desteklemişlerdir. Bu durum AB içindeki derin bölünmeyi de açığa çıkarmıştır. Birleşik Krallık'ın ABD'nin Irak'a yönelik işgal girişimini desteklemesinin ardında ağırlıklı olarak bu müdahalenin ahlaki olarak doğru olduğunu ve AB üyesi devletlerden ziyade ABD ile olan yakın ve özel ilişkilerin öncelikli olduğunu düşünen Başbakan Blair'in olduğu söylenebilir. (Oliver and Allen, 2006, s. 194-195).

ABD'nin 11 Eylül sonrasında teröre karşı küresel savaş ilanı ile birlikte Birleşik Krallık, ABD ile olan özel ilişkilerine ve transatlantik ittifakına bağlı kalarak ABD'yi bu mücadelesinde desteklemiştir. Bu anlamda 11 Eylül, Birleşik Krallık'ın AB içindeki konumunu da etkilemiştir. Blair başbakan olduğu 1997'den itibaren 2001'e kadar olan ilk döneminde ülkesinin AB ile daha yapıcı ilişkiler kurması yönünde Avrupa yanlısı bir politika izlerken 11 Eylül saldırıları sonrasında ABD'ye yakınlaşmıştır. Bu durum Birleşik Krallık ve onun gibi düşünen bir grup ülke ile aksi yönde düşünen, Fransa ile Almanya'nın başını çektiği bir grup AB üyesi arasında derin bir bölünme meydana getirmiştir. Aynı zamanda 11 Eylül ile birlikte Birleşik Krallık'ın ABD'nin yanında yer alması, Blair'in Birleşik Krallık'ın ABD ile Avrupa arasında bir köprü rolü oynama olasılığını da önemli derecede sınırlandırmıştır (Smith, 2005, s. 714).

Mölder'e göre, Birleşik Krallık'ı Brexit sürecine götüren önemli faktörlerden birisi de 11 Eylül 2001 sonrasında Avrupa'da ve transatlantik ittifakında ortaya çıkan işbirlikçi güvenliğe dair ikilemdir. ABD'nin 2003 Irak müdahalesi, terörle mücadelenin yöntemine dair bir tarafta Atlantikçi olarak adlandırılan ABD ve onu destekleyen bazı AB üyesi ülkeler diğer tarafta ise Fransa ve Almanya'nın başı çektiği bir grup AB üyesi devlet olmak üzere derin bir bölünmeye yol açmıştır. Birleşik Krallık başta olmak üzere Danimarka, İspanya, İtalya ve Doğu Avrupa'dan o tarihte henüz AB üyesi olmayan Polonya gibi ülkeler teröre karşı küresel savaş ilanında ABD'nin yanında yer almışlardır (Mölder, 2018, 158-159).

2003 Irak müdahalesi ile hem ABD'nin hem de ABD'ye destek veren Birleşik Krallık'ın Fransa ve Almanya ile ilişkileri bozulmuştur. Fransa Devlet Başkanı Chirac, Birleşik Krallık'ın ABD yanlısı seçimi ile AB dış politikasını zayıflattığını dile getirmiştir. Buna karşın AB içinde ABD yanlısı politika benimseyen tek ülke Birleşik Krallık değildir. Birleşik Krallık'ın yanı sıra, İspanya ve İtalya gibi ülkelere ek olarak kısa süre içinde Birlik üyesi olacak Polonya, Romanya ve Bulgaristan gibi ülkeler de Atlantikçi bir dış politika eğilimi benimsemişlerdir. Bu tablo Avrupa'nın AB'nin dış, güvenlik ve savunma politikalarına dair yaşadığı derin ayrılığın açık bir göstergesi olmuştur (Smith, 2005, s. 715). Dönemin ABD Savunma Bakanı Donald Rumsfeld'in ABD'yi uluslararası terörizmle mücadelesinde destekleyen ülkeleri "Yeni Avrupa", destek sunmayan ülkeleri ise "Eski Avrupa" şeklinde bir ayrımla nitelendirmesi dikkat çekicidir. (Smith, 2015: 715).

Başbakan Blair'in ABD Başkanı Bush'un Irak'a müdahalesini desteklemesi ile AB üyeleri arasında Atlantikçi kanat ve Avrupacı kanat olmak üzere bir bölünme ortaya çıkmıştır. Atlantikçi blok ağırlıklı olarak ulusal güvenlik çıkarlarını esas alan bir yaklaşım benimserken, Avrupacı blok, AB nezdindeki siyasi karar alma mekanizmalarının daha ileri düzeyde kurumsallaşmasına dayalı iş birlikçi bir güvenlik anlayışını önceleyen bir yaklaşım taraftarı olmuştur (Mölder, 2018, s. 170). Dış politikada Atlantikçi bir yön benimseyen Blair için, yoğun insan hakları ihlalleri askeri araçların kullanıldığı dış müdahaleleri meşrulaştırmaktadır. Bu nedenle Blair hükümeti ABD'nin Afganistan ve Irak müdahalelerini güçlü bir şekilde desteklemiştir (Mölder, 2018, s. 157).

Blair, ABD ile Avrupa'yı Birleşik Krallık'ın aralarında bir seçim yapmak zorunda olduğu iki zıt kutup olarak görmüyordu. Hatta ülkesinin ABD ve Avrupa'nın çıkarlarını uyumlaştıracak bir arabulucu olarak görmekte ve bu rolü de ABD ve AB arasında bir köprü işlevi görmek suretiyle yerine getirebileceğini düşünmekteydi. Bununla birlikte Blair ülkesinin ABD ile güçlü bağları

sürdürme yanlısı geleneksel dış politika anlayışından vazgeçmemiştir. Blair'in ABD'yi Irak müdahalesinde desteklemesi, ülkesi için öngördüğü köprü rolünün güvenilirliğini zedelemiştir (Schweiger, 2007, s. 41).

3. Gordon Brown'ın Başbakanlığı Döneminde (2007-2010) Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği Politikaları

Tony Blair'den sonra yine bir İşçi Partili olan eski Maliye Bakanı Gordon Brown, 27 Haziran 2007'de Başbakanlık koltuğuna oturmuştur. Blair döneminin ekonomik başarılarının mimarı olarak görülen Brown'ın, dış politika ve güvenlik alanlarında Atlantikçi bir eğilime sahip olmasına karşın, Muhafazakar Parti'nin muhalefeti ile karşılaştırıldığında entegrasyon yanlısı fikirleri savunduğu da görülmüştür. Bununla birlikte 2010'lu yıllara doğru hem Avrupa'ya artan göç hem de avro bölgesinde yaşanan ekonomik kriz İngiliz seçmenin gözünde AB'nin çekiciliğini azaltan etkiler yaratmıştır (Mölder, 2005, s. 166). 2007-2009 döneminde etkileri küresel düzeyde hissedilen finans krizi ile birlikte, Brown hükümeti ekonomik olarak önemli sorun ve meydan okumalarla karşılaşmıştır. Avrupa'ya artan göçün de getirdiği olumsuz yansımalar, milliyetçi bir ortama zemin hazırlamıştır. Ülke içinde vatandaşların refah seviyelerini artırma yönünde gösterilen çabalar küresel finans krizinin negatif etkileri ile boşa çıkmıştır. Ekonomik krizin etkileri Birleşik Krallık'ta Avrupa'ya eleştirel bakanlar ile Avrupa karşıtlarının alan kazanmasına neden olmuş ve daha korumacı ve milliyetçi politikalara olan destek artmaya başlamıştır. Örneğin 2009'da Avrupa Parlamentosu için üye ülkelerde yapılan seçimlerde İşçi Partisi, Muhafazakar Parti ile UKIP'in ardından üçüncü sırada yer alabilmiştir. Bütün bu hususlar, 2010'a doğru İngiliz toplumu içindeki AB karşıtı ve korumacılık yanlısı eğilimlerin güçlenmeye başladığına işaret etmektedir (Mölder, 2018, s. 166).

Brown döneminde AB ile meselelerde de gündeme sıkça gelen sorunlardan bir tanesi de göçtür. Hiç kuşkusuz göç meselesi 1997'den itibaren İşçi Partisi iktidarında hem Blair hem Brown dönemlerinde göç İngiltere için önemli bir sorun olarak gündemdeki yerini korumuştur. Göç meseleleri, bir aşırı sağ parti olan UKIP'in (Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi) güçlenmesini sağlamıştır. 2004 yılında AB üyesi olan 10 ülkeden gelecek göçmenler, sorunun yalnızca bir iç siyaset konusu olarak görülemeyeceğini ortaya koymuştur. Blair döneminde göçmen sayısında yaşanan büyük artış toplumsal sorunları beraberinde getirmiştir. Özetle Blair döneminde hem AB dışından, hem de AB'deki yeni üyelere gelen göç Blair ve partisi için önemli bir sorun alanı haline gelmiştir. Göç konusu Blair döneminden sonra kamuoyunda rahatsızlık yaratan bir husus olarak varlığını korumuş ve Birleşik Krallık'ı Brexit sürecine götüren hususların başında gelmiştir (Erkul, 2021, s. 79-80).

Brown, 1997'de İşçi Partisi hükümetinde maliye bakanı olarak göreve geldiğinde yönetiminde gündeme getirdiği avroya geçişte beş kriter şeklinde değerlendirilebilecek politikasını sürdürdü. Beş sorudan oluşan bu kriterler, Birleşik Krallık'ın avroya geçişindeki endişelerine de açıklık getirip ilgili geçişin ülkeye nasıl katkı sağlayacağını da sorgulayan nitelikteydi. İlgili beş soru "İş çevreleri ve ekonomik yapılar bizim ve diğerlerinin avro faiz oranlarıyla kalıcı bir temelde rahat yaşamasını sağlayacak şekilde uyumlu mu?", "Sorunlar ortaya çıkarsa, onlarla başa çıkmak için yeterli esneklik var mı?", "Ekonomik ve Parasal Birlik'e katılmak, şehirlerdeki toptan marketler başta olmak üzere Birleşik Krallık'ın finansal hizmetler endüstrisindeki

rekabetçi pozisyonunu nasıl etkiler?”, “Özetle, Ekonomik ve Parasal Birlik’e katılmak daha fazla büyümeyi, istikrarı ve istihdamda kalıcı artışı teşvik edecek mi?” şeklindeydi. (HM Treasury, 2003, s. 2; The UK’s Five Tests, 2002) Birleşik Krallık’ın mesafeli duruşu ve avroya dahil olmaması İşçi Partisinin iktidarı boyunca ilgili başlıklara atıf yapılarak tartışıldı. Blair’den sonra İşçi Partisi lideri olan ve başbakanlık koltuğuna oturan Gordon Brown, Birleşik Krallık’ın ulusal menfaatleri gereğince, ülkesinin tek para birimi avroya dahil olmadan önce beş kriterde zorunlu olarak başarılı olması gerektiğini ifade etmiştir (Smith, 2005, s. 19).

Gordon Brown döneminde AB entegrasyonuna ilişkin olarak belirtilmesi gereken önemli bir husus; Brown ile birlikte Birleşik Krallık’ın avro bölgesine dahil olma konusunun, hükümetin gündeminden çıkmış olmasıdır. Avroya geçerek mali politikalarını sınırlandırmak istemeyen Birleşik Krallık için avro bölgesinde ortaya çıkan kriz önemli bir gerekçe haline gelmiş ve Brown’un avro kararında elini güçlendirmiştir. (Erkul, s. 92)

Sonuç

Birleşik Krallık’ın dış politikası Atlantikçi ve Avrupalı kimliklerle bağdaştırılarak tartışmalara konu olmuştur. İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki dünya düzeninde Avrupa entegrasyonuna yönelik şüpheli yaklaşım ve tarihten gelen motivasyonlarla Birleşik Krallık’ı geçmiş sömürgeleriyle etkileşimde bir küresel güç olarak görme isteği ve bu çerçevede Avrupa eksenindeki dış politikayı kısıtlayıcı görme eğilimi bu tartışmalardaki önemli noktalardır. Diğer yandan ABD ile özel bir ilişki ağına sahip olmak ve Soğuk Savaş döneminde ABD önderliğindeki Batı Bloğu içerisinde yer almak ilgili politikaları şekillendiren temel unsurlardan bir diğeridir. Tüm bu denklem içerisinde Avrupa’ya yönelik politikalarını şekillendiren Birleşik Krallık, kimi zaman Avrupalı kimi zaman Atlantikçi olmakla eleştirilmiş, ancak ağırlığını Avrupa ve ABD ekseninde değişken şekilde yoğunlaştırırsa da “Atlantikçi” kimliğini hiçbir zaman bırakmayan bir dış politika izlemiştir.

Bu kapsamda, Birleşik Krallık’ın AB politikası da her zaman pürüzsüz ilerlememiştir. Blair’in, Avrupa yanlısı başlayan, Almanya ve Fransa ile daha fazla diyalog geliştiren, Avrupa bütünleşmesini farklı alanlarda daha ileri götürmeyi benimseyen bir yaklaşımla iktidara geldiği görülmektedir. Balkanlar’da yaşanan özellikle Kosova krizi ardından AB’nin kendi kendine bir güvenlik ve savunma aktörü olması gerektiğini hissetmesi ve Fransa ile birlikte St. Malo Zirvesine önderlik yapılarak “Acil Müdahale Gücü”nün planlanması Birleşik Krallık açısından Avrupa entegrasyonuna yönelik AB yanlısı bir tutumun ortaya konmasının bir yansımasıdır. Ancak arkasından yaşanan 11 Eylül saldırıları ve ona müteakip başlatılan Afganistan ve Irak işgalleri kırılma noktalarını tesis etmiştir. Blair’in ABD yanlısı ve transatlantik eğilimli bir siyasete yönelmesi, Avrupa’da Birleşik Krallık’ın ABD ağırlıklı bir kanatta yer almasını sağlamış ve Atlantikçi bir yapıya bürünmüş ve AB entegrasyonunu güçlendirmesini bekleyen aktörlerde bir hayal kırıklığı oluşturmuştur.

Birleşik Krallık’ta geçmişten gelen Avrupa bütünleşmesine yönelik şüphelilik, De Gaulle döneminde olduğu gibi Birleşik Krallık’ın Avrupa bütünleşmesinde bulunmasına dair şüphelilik gibi hep var olmuştur. 11 Eylül sonrası Almanya ve Fransa’nın destek vermediği Irak’ın işgali meselesi gibi uluslararası güvenliği temelden etkileyen meselelerde, Birleşik

Krallık'ın AB üyesi Fransa ve Almanya ile değil ABD ile birlikte hareket etmesi Avrupa bütünleşmesinin sağlıklı sürdürülebilmesi için de soru işaretleri doğurmuştur.

Bu kapsamda değerlendirildiğinde, Birleşik Krallık'ın, 11 Eylül sonrasında ABD ile birlikte transatlantik ilişkilerin lehine hareket etme eğiliminin dışına çıkmadığı söylenebilir. Diğer yandan bu eğilim, Fransa ile birlikte kendisinin önderliğinde St. Malo ile belirginleşen ABD'den bağımsız olarak oluşturulacak, ortak bir AB dış ve güvenlik politikası geliştirme yolundaki en derin çatlaklardan birini de açmıştır. Bu noktada İtalya ve İspanya gibi ülkelerin de Birleşik Krallık'a paralel politikalar izlediği düşünülse de, önemli bir ağırlık merkezi olarak Birleşik Krallık'ın Almanya ve Fransa'nın politikalarına tezat bir gidişat izlemesi, Avrupa'da "teröre karşı küresel savaş" kapsamında ciddi bir bölünmeye neden olmuştur. Aynı dönemde Birleşik Krallık'ın bir Avrupa ile ABD arasında bir "köprü" mahiyeti taşıdığı argümanı ise köprünün ABD tarafına fazlaca ağırlık vermesi nedeniyle sorgulanır hale gelmiştir.

Gordon Brown döneminde de AB ile bütünleşme sürecinin ivme kazandığının söylenmesi mümkün gözükmemektedir. Hatta bu dönem, artan göç tartışmalarının aşırı sağı güçlendirdiği ve BREXIT tartışmalarının başlamasına neden olduğu bir yapıdadır.

Sonuç olarak Birleşik Krallık'ın engebeli süren AB politikası, BREXIT ile sona erene kadar geçen sürede AB yanlısı politikalar ile geçmişten gelen tereddütü aşmış, birlikteliği Avrupa bütünleşmesi lehine aşması beklenen bir Blair Hükümeti oluşturmuştur. St. Malo deklarasyonunun Fransa ile birlikte önderliğini yürüten Birleşik Krallık, ortak güvenlik ve dış politika kapsamındaki Avrupa bütünleşmesini ABD'den daha bağımsız bir noktaya taşısa da; 11 Eylül sonrasında yine İşçi Partisi iktidarında ve yine Blair liderliğinde "teröre karşı küresel savaş" çerçevesinde, baskın ABD talepleriyle şekillenen bağlam altında transatlantik yapıyı güçlendiren, daha "Transatlantikçi" bir yapıya bürünen, "Avrupacı" bir yoğunlaşmadan uzaklaşarak AB'nin önde gelen ülkeleri olan Almanya ve Fransa ile ters düşen politikalar benimsemiştir.

"Birleşik Krallık'ın İşçi Partisi Dönemindeki (1997-2010) Avrupa Birliği Politikalarına Yönelik Bir Analiz" Başlıklı Makalenin Araştırma ve Etik Beyanı Bilgileri

	Bu çalışma "Araştırma ve Yayın Etiği" değerlerine uygun olarak hazırlanmış ve intihal kontrol programında kontrol edilmiştir. Çalışmanın tüm sorumluluğu yazar(lar)a aittir.
Bilgilendirme	Çalışma herhangi bir bildiri veya tezden üretilmiş değildir.
Yazar Çıkar Çatışması Beyanı	Çalışmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.
Yazar Katkı Oranı Beyanı	Çalışmayı şahsım olarak tek başıma hazırladığımı beyan ederim.

Teşekkür	Çalışmayı destekleyen herhangi bir kurum ya da proje bulunmamaktadır.
Etik Kurul Onay Belgesi	Çalışma için etik kurul onayına gerek yoktur.
Ölçek İzni	Çalışma için ölçek izni alınmasına gerek yoktur.

Kaynakça

- Bache I. & Jordan A. (2006). Britain in Europe and Europe in Britain. I. Bache & A. Jordan (Dü) içinde, *The Europeanization of British Politics* (3-16). Palgrave.
- Bergen, P. L. (2023). September 11 Attacks. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/event/September-11-attacks> (06.09.2023).
- Bulmer, S. (2008). New Labour and the European Union 1997-2007: A Constructive Partner. *Stiftung Wissenschaft und Politik – Working Paper FG 1, 2008 / 5*. https://www.swp-berlin.org/publications/products/arbeitspapiere/bulmer_KS.pdf (06.09.2023).
- Daddow, O. (2012). Margaret Thatcher, Tony Blair and the Eurosceptic tradition in Britain. *British Journal of Politics and International Relations*, 15(2), 210-227. doi: 10.1111/j.1467-856X.2012.00534.x.
- Dunne, T. (2004). 'When the Shooting Starts': Atlanticism in British Security Strategy. *International Affairs*, 80, 893-909. 10.1111/j.1468-2346.2004.00424.x.
- Erkul, İ. Ç. (2021). *Birleşik Krallık Dış Politikası, 1979-2020*. Çizgi Kitabevi.
- Gallagher, T. (2023). Tony Blair. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/biography/Tony-Blair> (05.09.2023).
- HM Treasury. (2003). *The Five Test Framework*. Londra. <http://news.bbc.co.uk/2/shared/spl/hi/europe/03/euro/pdf/1.pdf> (05.09.2023).
- McCourt, D. (2013). Embracing Humanitarian Intervention: Atlanticism and the UK Interventions in Bosnia and Kosovo. *The British Journal of Politics and International Relations*, 15(2), 246–262. <https://doi.org/10.1111/j.1467-856X.2012.00532.x>
- Mölder, H. (2018). British Approach to the European Union: From Tony Blair to David Cameron. David Ramiro Troitiño, Tanel Kerikmäe, Archil Chochia (Dü) içinde, *Brexit-History, Reasoning and Perspectives* (153-173). Springer.
- Niblett, R. (2007). Choosing Between America and Europe: A New Context for British Foreign Policy. *International Affairs*, 83(4), 627-641. DOI:10.1111/j.1468-2346.2007.00644.x
- Oliver T. & Allen D. (2006). Foreign Policy. I. Bache & A. Jordan (Dü) içinde, *The Europeanization of British Politics* (187-200). Palgrave.

- Overbeek, H. W. (1993). Atlanticism and Europeanism in British Foreign Policy. H. W. Overbeek (Dü.) içerisinde *Restructuring Hegemony in the Global Political Economy* (pp. 110-133). Routledge.
- Piper, J. R. (2005). *The Major Nation-States in the European Union*. Routledge.
- Pylas P. (2020). Britain's EU Journey: When Blair's EU Aspirations Faded Away. *AP News*, <https://apnews.com/article/brexit-business-tony-blair-international-news-europe-53f2426e8576b1d713fca631a79766fc>, (06.09.2023)
- Rees, N. (2010). *Britain, European integration, and European Union*. Jones B. & Norton P. (Ed.), *Politics UK* (Seventh Ed.), 615-637. Pearson.
- Schweiger, C. (2007). *Britain, Germany and the Future of the European Union*. Palgrave Macmillan.
- Smith J. (2005). A Missed Opportunity? New Labour's European Policy 1997-2005. *International Affairs*, 81, 4, 703-721.
- Sokullu, E. C. (2017). İngiltere'nin AB ile İmtihanı: Siyasal Söylemlerde Avrupa-Şüphencilik Ekrimi ve Brexit, Ebru Canan Sokullu ve diğerleri (Dü) içinde, *Brexit Sonrası Birleşik Krallık ve AB'nin Geleceği* (s. 11-34). Akademos Yayınları.
- The UK's Five Tests. (2002, November 21). *BBC News*. http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/2423783.stm (05.09.2023).
- Witte, G. (2023). Afghanistan War: 2001-2014. *Encyclopedia Britannica*. https://www.britannica.com/event/Afghanistan-War_ (05.09.2023).
- Williams, G.L., Jones, B.J. (2001). The Origins and Development of Atlanticism. Williams, G.L., Jones, B.J. (Dü) içinde *NATO and the Transatlantic Alliance in the 21st Century*, (49-60). Palgrave Macmillan.

An Analysis on the Policies of the United Kingdom Towards the European Union During the Labour Party Period (1997-2010)

Murat DEMİREL

Extended Abstract

It has been always a matter of discussion for the British foreign policy whether it has tended to act as pro-European or pro-American, or namely in an Atlanticist or Europeanist tendency. Within this framework, despite the fact that the policies of the United Kingdom towards the European Union have faced rough interactions, it has reflected a continuity since its inception. Consensus and disagreements seem to have gone together in the period from the United Kingdom's membership of the European Economic Community, along with Ireland and Denmark in 1973 until the BREXIT period on January 31, 2020.

This study which focuses on the Labour Party government years between 1997 and 2010 is a period analysis. The main research question of the article is “how have the policies of the UK towards the European Union evolved in terms of Atlanticism and Europeanism during the Labour Party government between 1997 and 2010?”. Between 1997 and 2010, EU policies of the United Kingdom were shaped first by the leadership of Tony Blair who consequently won three elections and then by the leadership of Gordon Brown who continued the duty after Blair’s resignation, along with both traditional reservations and also with serious steps for the European integration in varying sectors on which it seems hard to arrive at a consensus. The study argues that the momentum provided by Blair on European integration in his first term turned into a reluctant and distant process towards EU integration, giving more weight to the transatlantic relations network, as a result of the rapid change in the conjuncture, especially after September 11.

In this context, the article primarily provides an evaluation of the main policies of Tony Blair governments within the framework of EU policies. Subsequently, it analyses the reflections of the relevant processes on the EU policies of the United Kingdom by focusing on the Saint-Malo Summit and the September 11 events, which can be seen as a cornerstone events. In the last part of the article, the main policies towards the EU under the leadership of Gordon Brown, who became the prime minister in 2007, are explained in general terms. In the conclusion part, evaluations are presented along with the main findings of the article.

In the 1997 elections, the Labour Party, led by Tony Blair won a majority of 179 seats in the House of Commons, the largest majority in the Labour Party's history and the largest majority of any party since 1935. When Blair came to power, the government signed the Social Chapter of the Maastricht Treaty, took initiatives to ensure peace between the mostly Catholic 'Republicans', and the mostly Protestant 'Unionists', which resulted in the Belfast Agreement (Good Friday Agreement) in 1998, and contributed to the peacekeeping processes in Kosovo and Sierra Leone, which appear to be prominent policies (Gallagher, 2023).

According to Smith, Labour Party leader Tony Blair, who took over power from the Conservative Party as a result of the 1997 elections, is seen as the most pro-European and pro-integration prime minister since Edward Heath (Smith, 2005: 707). However, although Blair had a general attitude that was pro-European and in favour of integration, he took into consideration the United Kingdom's sensitivities regarding the loss of sovereignty regarding European integration during his time. The United Kingdom, under the Prime Minister Blair, generally continued its opposition to the transfer of authority to Brussels-based decision-making mechanisms. (Mölder, 2018, p. 156).

The Saint-Malo Declaration was announced on the fact that the EU needs a European dimension within the Atlantic alliance in the fields of security and defence. This structure would not replace NATO and would function as a complementary initiative to NATO. The Declaration envisaged the establishment of a 'Rapid Reaction Force' to be structured within the framework of the European Security and Defence Policy (ESDP) established within the Common Foreign and Security Policy (CFSP). With this structure, it was aimed to overcome the "capabilities-expectations gap" that the wars and conflicts in the Balkans in the 1990s revealed for the EU (Oliver and Allen, 2006, p. 193). According to Smith, St. Malo represents a fundamental shift in the UK's approach to European integration in the security and defence fields. In this way, the United Kingdom was pioneering a key initiative regarding the defence and security of Europe (Smith, 2005, p. 710).

With the declaration of 'global war on terror' after September 11, the UK supported the US in this fight by adhering to its special relations with the US and the transatlantic alliance. In this sense, September 11 also affected the UK's position within the EU. September 11 has created a deep division between the United Kingdom and a group of EU members, such as France and Germany. At the same time, the fact that the United Kingdom sided with the United States after September 11 significantly limited Blair's possibility of the United Kingdom playing a bridge role between the United States and Europe (Smith, 2005, p. 714).

Former chancellor of the exchequer Gordon Brown, who became the leader of the Labour Party after Tony Blair, became Prime Minister on 27 June 2007. It does not seem possible to say that the EU integration process has gained momentum during the Gordon Brown period. In fact, this period was such that increasing immigration debates strengthened the far right and caused the BREXIT debates to begin.

As a result, between 1997-2010, The foundational EU policy which started first with a pro-EU tendency and supportive of European integration in areas such as economic and monetary union, common defence and security policies changed to a certain extent after September 11 attacks, which constituted a conjectural breaking point. The United Kingdom, which has been a close ally of the United States within the scope of the global war on terror doctrine, intensified its foreign policy tendencies towards transatlantic ties after September 11 in an Atlanticist way and displayed a more distant attitude towards the EU integration process.